'ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षणप्रसार'

- शिक्षणमहर्षी डॉ.बापूजी साळुंखे

श्री स्वामी विवेकानंद शिक्षण संस्था,कोल्हापूर संचालित

विवेकानंद कॉलेज, कोल्हापूर (स्वायत्त)

मराठी विभाग

२०१९-२०

बी. ए. भाग – १

Home Assignment (गृहपाठ)

बी. ए. भाग – १ मधील संवाद विषयाच्या सर्व विद्यार्थ्यांना सूचित करण्यात येते की, सत्र १ मधील गृहपाठ खालील प्रश्नांच्या आधारे लिहून मराठी विभाग, रूम नं. २१ मध्ये आणून जमा करावेत.

संवाद

१) 'या गंगेमध्ये गगण वितळले' या पाठामध्ये आलेल्या म. गांधींच्या व्यक्तिमत्वाचा परिचय करून द्या.

किंवा

२) मी का लिहिते या पाठाचा आशय स्पष्ट करा.

VIVEKANAND COLLEGE KOLHAPUR-416003. ESTD. JUNE 1964

विभागप्रमुख

प्रा. बी. के. गोसावी
मराठी विभाग प्रमुख
विवेकानंद कॉलेज, कोल्हापूर (स्वायत्त)

'ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षणप्रसार'- शिक्षणमहर्षीडॉ.बापूजी साळुंखे

श्री स्वामी विवेकानंद शिक्षण संस्था,कोल्हापूर संचालित

विवेकानंद कॉलेज, कोल्हापूर (स्वायत्त)

मराठी विभाग

२०२१-२२

बी. ए. भाग – २

Home Assignment (गृहपाठ)

बी. ए. भाग – २ मधील स्मृतिस्थळ व संत तुकारामांचे अभंग विषयाच्या सर्व विद्यार्थ्यांना सूचित करण्यात येते की, सत्र ३ मधील गृहपाठ खालील प्रश्नांच्या आधारे लिहून मराठी विभाग, रूम नं. २१ मध्ये आणून जमा करावेत.

स्मृतिस्थळ

१) स्मृतिस्थळ ग्रंथातून नागदेवाचार्यांचे चरित्र कसे आले आहे ते स्पष्ट करा.

किंवा

२) महानुभाव संप्रदायाचे स्वरूप स्पष्ट करून महानुभाव संप्रदायाची वाटचाल स्पष्ट करा.

संत तुकारामांचे अभंग

१. वारकरी संप्रदायाचे स्वरूप स्पष्ट करून वारकरी संप्रदायाची वाटचाल स्पष्ट करा.

किंवा

२. संत तुकारामांच्या विठ्ठलभक्तीपर अभंगांचा आशय स्पष्ट करा.

VIVEKANAND COLLEGE ESTD. JUNE 1964 KOLHAPUR-416003.

विभागप्रमुख

प्रा. बी. के. गोसावी

मराठी विभाग प्रमुख

विवेकानंद कॉलेज, कोल्हापूर (स्वायत्त)

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR

BA PART 1 MARATHI OPT

2019-20

VIVEKANAND COLLEGE ESTD. JUNE 1964 KOLHAPUR-416003

SR		ROLL NO	STUDENT NAME	गृहपाठ	सही ~~Mobile No~~	तोंडीपरिक्षा	सही	एकूण गुण	
1		4501	AATIPAMUL RAJESH AMBADAS						
2	•	4504	ADULKAR DIPALI RANGRAO						
3	•	4505	AGLAVE ARATI HARIDAS						
4	•	4508	ANCHI PRIYANKA VISHAL	04		04	Priyanka	08	
5		4510	ASWALE AKASH TANAJI	04		04		08	
6		4511	ATIGRE KARAN PRAKASH						
7	•	4515	BAJANTRI VANITA YALLAPPA	V 05	Vanita	04	Vanita	09	
8	•	4516	BAMANE GAURI ANANDA	04	[signature]	04	[signature]	08	
9		4520	BASARE SANIRAJ MADHUKAR	04	[signature]	04	[signature]	08	
10	•	4522	BELVALKAR SURABHI MAHESH	04	Surabhi	05	Surabhi	09	
11		4526	BHISE SOURABH MARUTI	05	[signature]	04		09	
12		4530	BHOPALE SURAJ SHIVAJI						
13	•	4532	BHORE JAYSHRI NAGESH	04		04		08	
14	•	4533	BHORE SANJEEVANI PRAKASH	04		04	[signature]	08	
15		4541	BORCHATE RUSHIKESH DIPAK	04	Borchate	04	Borchate	08	
16		4542	BUDAKE GURUPRASAD SHIVAJI	04	Budake	04		08	
17		4544	CHAVAN DHANANJAY GURUNATH	04	[signature]	04	[signature]	08	
18		4546	CHAVAN MURALI RAJENDRA						
19		4549	CHAVAN PUSHPAK SANJAY	04	[signature]	04		08	
20	•	4550	CHAVAN SWATI AJIT	04	S.A. Chavan	05	S.A. Chavan	09	
21	•	4551	CHEULKAR KETNA SUNIL	04	Cheulkar	04	[signature]	08	
22	•	4552	CHINCHWADKAR BHAGYASHRI						
23	•	4553	CHOUGALE DHANASHRI M						
24		4556	CHOUGULE SATISH SANJAY	04	[signature]	04	[signature]	08	
25		4558	DABHOLKAR PRATIK VIJAY	04	[signature]	04		08	
26		4559	DABHOLKAR VAYUDOOT VISHNU						
27	•	4566	DAVARI VAISHNAVI SAMBHAJI	04	[signature]	05	[signature]	09	
28		4567	DESAI JISHAN SALIM	04	Desai	04	Desai	08	
29		4568	DHAKAVE VISHAL BAPUSO	04		04		08	
30		4570	DHANGAR SIDDHU GANGARAM	04		04		08	
31		4571	DHANGAR SOURABH SANJAY	04		04		08	
32	•	4572	DHAVAN RUPALI BABURAO	04	RBDhavan	05	RBDhavan	09	
33	•	4573	DHAVAN SUNITA DADASO	04		04		08	
34	•	4575	FADATARE ARATI VISHNU	04	AFadatare	04	AFadatare	08	
35		4576	FARANDE DEEPAK LAXMAN						

		4579	GADHAVE RUSHIKESH UMESH	04		04			08
37	•	4580	GAIKWAD MEGHA DEEPAK	04	[signature]	04	[signature]		08
38		4582	GAVAD PRATHAMESH BABURAO	04	[signature]	04	[signature]		08
39		4583	GAVAD VIKAS HAIBATI	04	VGavad	04			08
40		4584	GAVALI ANIRUDDHA VASANT	04		04			08
41		4590	GHARUNGE ADITYA MANOJ						
42	•	4592	GHATAGE DHANASHREE BALASO	04	[signature]	04	[signature]		08
43	•	4594	GHUNKIKAR AKANKSHA ANIL	04	Ghunkikar	04	[signature]		08
44			GOTE HARDIK SANDESH						
45	•	4598	GURAV SHIVANI SHAHAJI	05	[signature]	04	[signature]		09
46		4599	GURAV SIDDHARTH TANAJI	04	STGurav	04	STGurav		08
47		4602	HALLALE GANESH MOTIRAM						
48		4603	HARUGADE SACHIN DEEPAK	04		04			08
49		4605	HONMANE TUSHAR TUKARAM	04		03			07
50	•	4608	JADHAV ANKITA KALLAPPA	04	Ankita	04	Ankita		08
51	•	4611	JADHAV SHARVARI SHASHIKANT	04	[signature]	05	[signature]		09
52		4612	JADHAV SHREE HANAMANT	05	[signature]	04	[signature]		09
53		4616	JAGTAP VISHAL SANJAY						
54		4620	JATHAR DHANANJAY SURESH	04		04			08
55		4623	KACHARE ROHIT SANTOSH	04	[signature]	04	[signature]		08
56		4625	KADAM SHUBHAM PRAKASH	04		04			08
57		4633	KAMBLE ASHOK BHIKAJI	04	Ashok	04	Ashok		08
58	•	4635	KAMBLE BHAGYSHREE TUSHAR						
59		4637	KAMBLE OMKAR SHANKAR	05	[signature]	04			09
60		4638	KAMBLE PRATHAMESH SANJAY						
61		4641	KAMBLE PRUTHVIRAJ RASHTRAPAL						
62		4642	KAMBLE RUTVIK TANAJI	04		04			08
63		4647	KAMBLE SWAPNIL SAKHARAM	04		04			08
64	•	4648	KAMBLE TEJASWINI RAJARAM	04		04			08
65		4649	KAMBLE VAIBHAV RAJENDRA	05	[signature]	04			09
66		4651	KAMBLE VINOD DAYANAND	04	VKamble	05	VKamble		09
67		4654	KARE RAHUL SHIVAJI						
68	•	4655	KASHID ANKITA MAHADEV	05	A.M.kashid.	04	A.M.kashid		09
69		4658	KATALE SUMIT DINKAR	04		04			08
70	•	4659	KATHARE SNEHA PRABHUDDHA	04	Sneha	04	Sneha		08
71	•	4660	KATKAR VISHKHA DILIP	04		04			08
72		4666	KHILLARE RAKESH MUKAND	04	Rakesh. m.k	05	[signature]		09

VIVEKANAND COLLEGE KOLHAPUR ESTD. JUNE 1964 ...003.

		4667	KHODASE RUTURAJ SHASHIKANT	04	[illegible]	05	[illegible]		09
4		4668	KHONDRE GANESH AJIT	04	[illegible]	04	[illegible]		08
75	•	4669	KHOPKAR AASHA JOTIRAM	04	[illegible]	04	[illegible]		08
76		4878	KHOPKAR AKSHAY BHIKAJI						
77		4677	KHUDE VISHWAVIJAY MAHADEV						
78	•	4680	KOLI NANDINI SACHIN						
79	•	4682	KOLI RUPALI HAMBIRRAO	05	A.M.kashid	04	[illegible]		09
80		4683	KOLI SHUBHAM SACHIN						
81	•	4684	KOLI TEJASWINI ANANDA	04	[illegible]	64	[illegible]		08
82	•	4685	KOLI YOGITA ALOK	05	Vkoli	05	Vkoli		10
83	•	4688	KUMBHAR SNEHAL SHRIKANT	04	[illegible]	05	[illegible]		09
84		4690	KURANE NILESH NITIN	04		04			08
85	•	4700	LOHAR VAISHALI SURESH	04	Vlohar	05	Vlohar		09
86		4702	LOKHANDE ANIKET BAJIRAO	04	Aniket	04	Aniket		08
87		4704	LOKHANDE RAMAKANT SANJAY	04		03			07
88	•	4705	MADUR PRITI SUBHASH	04	[illegible]	05	[illegible]		09
89	•	4706	MAGDUM PRAJAKTA DIGAMBAR	04	[illegible]	04	[illegible]		08
90	•	4707	MAGDUM RAJKANYA JALINDAR	04	[illegible]	04	[illegible]		08
91		4709	MALAVI AKASH YUVRAJ						
92		4713	MANE ANURAJ YUVRAJ	04		04			08
93		4720	MANG AKASH KUNDLIK	04	[illegible]	04			08
94		4721	MHAKAE DHANRAJ SHIVAJI	04	[illegible]	05	[illegible]		09
95		4723	MISAL AKASH SURESH	04	A.S.misal	04			08
96		4726	MOHITE ASHISH BABASO	04		04			08
97	•	4728	MORE AVANTIKA SANJAY	04	[illegible]	05	[illegible]		09
98		4729	MORE DHANANJAY BALASAHEB	04	Dmore	04	Dmore		08
99		4740	NAIK RAHUL NARAYAN	05	Rnaik	05			10
100	•	4742	NALAWADE RUTUJA TANAJI	04	[illegible]	04	[illegible]		08
101	•	4743	NAWALE MAYURI DHONDIRAM	05	[illegible]	04	[illegible]		09
102	•	4749	PANDAV ANJALI SUNIL						
103		4750	PANDHARE AVADHUT ANIL						
104	•	4752	PARIT HARASHADA SURESH						
105		4753	PATIL ABHIJEET BHIMRAO	04	[illegible]	04	[illegible]		08
106		4754	PATIL ADINATH MOHAN						
107		4755	PATIL AMOL BABURAO						
108	•	4758	PATIL ARATI RAJENDRA	05	Aarti	04	[illegible]		09
109		4761	PATIL ASHITOSH MAHAVIR						
110	•	4762	PATIL BHIKUTAI RAJARAM	05	[illegible]	04	[illegible]		09
111		4764	PATIL GANESH BHIMARAO						
112		476[illegible]	PATIL OMKAR SAMBHAJI	04		04			08

VIVEKANAND CO[illegible] KOLHAPUR-416003 ESTD. JUNE. 1964

		4770	PATIL PRANAV ANANDA	04		04			08
114			PATIL RANVEER ARJUN						
115		4773	PATIL ROHIT MADHUKAR	04	[signature]	04			08
116		4776	PATIL RUTVIK DHANAJI	04	[signature]	04	[signature]		08
117	•	4777	PATIL SANJEEVANI JOTIRAM *	05	[signature]	04	[signature]		09
118		4779	PATIL SATPAL TANAJI						
119			PATIL SHREYASH SHANTINATH						
120		4781	PATIL SURAJ BALAVANT						
121	•	4786	PAWAR POOJA ARJUN *	04		04			08
122	•	4787	PAWAR SHITAL HARIDAS *	05	S.H. [signature]	04			09
123	•	4792	POWAR AKANKASHA KRUSHNAT *	04	[signature]	04	[signature]		08
124	•	4797	POWAR SAISHWARI MADHUKAR *	05	[signature]	04	[signature]		09
125		4799	PUJARI SHUBHAM SUBHASH						
126		4807	SALGAR ONKAR RAMCHANDRA	04	[signature]	05	[signature]		09
127		4877	SANDUGADE RUPESH RANGRAO						
128		4815	SANKPAL DHAIRYASHIL RANJIT	04		04			08
129	•	4817	SASANE SHRADDHA LAHUJI *	05	[signature]	04	[signature]		08
130	•	4818	SASANE SONALI VASANT *	04	[signature]	04	[signature]		08
131		4820	SATARDEKAR ADITYA SAJJAN	04	A.S.S	04	A.S.S		08
132		4822	SATPUTE OMKAR KRISHNA	04	[signature]	04	[signature]		08
133		4824	SAWANT RAVIRAJ RAMRAO *	05	[signature]	04	[signature]		09
134		4826	SAYYAD NADEEM SHAKIL	04		04			08
135		4827	SHAIKH NAWMAN MUBARAK						
136		4830	SHANEDIWAN FARDIN SHABBIR	05	F.S.S	04	F.S.S		09
137		4831	SHEVALE SURAJ SANTARAM	05		04			09
138	•	4833	SHINDE ANUJA ASHOK	05	[signature]	04	[signature]		09
139		4834	SHINDE AVADHUT AJIT						
140		4837	SHINDE TUSHAR NAMDEV *	05		03			08
141		4841	SUBHEDAR MANDIR KRISHNAT	04	M.K. Subhedar	03	M.K.S		07
142	•	4842	SUBHEDAR NIKITA MARUTI	05		04			09
143	•	4844	SULGEKAR MANISHA PARASHRAM *	04	M.P. Sulgekar	04			08
144		4845	SURYAWANSHI PRAVAN PRALHAD						
145	•	4846	SURYAWANSHI PRIYANKA SHIVAJI	04	[signature]	04			08
146	•	4849	SUTAR ANITA SAMBHAJI *	05	[signature]	04	[signature]		09
147		4854	SUTAR SUMIT ASHOK						
148		4879	THAKARE ANIKET SAMBHAJI	05	[signature]	04	[signature]		09
149		4859	TONAPE MANGESH MARUTI	04	[signature]	04	[signature]		08
150		4868	VHANNURE SAGAR KIRSHANT *	05	[signature]	04	[signature]		09
151		4870	WAKADE SUHAS KESHAV	4	[signature]	05	[signature]		09
152		4871	WAYDANDE UDAY KUNDLIK			04			08
153		4876	ZAWARE AYUSH UMESH						

VIVEKANAND COLLEGE ESTD. JUNE 1964 KOLHAPUR-416003

" ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षण प्रसार "
- शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

Signature of Supervisor: [signature]

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha's

VIVEKANAND COLLEGE (Autonomous), KOLHAPUR

Name : Rushikesh Deepak Borchate

Class: B.A.I Div: ______ (4) Roll No. 4541

Suppliment No. ______ Subject: Marathi (OPT)

Test / Tutorial No. Home Assignment

प्र. 1] 'गंगेमध्ये गगण वितळले' या पाठामध्ये आलेल्या महात्मा गांधीच्या व्यक्तिमत्वाचा परिचय द्या.

→ 'गंगेमध्ये गगण वितळले' या पाठाचे लेखक अंबरिश मिश्र हे आहेत. अंबरिश मिश्र हे पत्रकार, कवी, कथा व लिखित लेखक म्हणून ते परिचित यांनी कवितेपासून लेखनास सुरुवात केली.

गंगेमध्ये गगण वितळले' या पाठात यांनी राष्ट्रपिता महात्मा गांधीच्या व्यक्ती जीवनातील विविध घटना प्रसंगाचे विवेचन करून यांच्या स्वभावातील अनेक पैलुचे दर्शन घडविले आहे. महात्मा गांधी आपल्या कार्यकर्त्यांवर किती प्रेम करायचे आणि कशी काळजी घ्यायचे या गांधीजींच्या स्वभावाचे सुंदर लेखकाने या पाठामध्ये वर्णन केले आहे. महात्मा गांधी सहवासात आल्यानंतर अनेकांवर त्यांच्या विचारांची व कार्याची छाप पडलेली होती. हे या लेखातून दिसून येते. या पाठात अंबरिश मिश्र यांनी गांधीजीचे व्यक्तीमत्व अष्टपैलु स्वरूपाचे आहे असे वर्णन आहे. गांधी असामान्याच्या नजरेने माणसांची पारख करत. कार्यकर्त्यांचा नेमका अचूक ओळखत. निष्ठा, लगन, सचोटी वगैरे गुणांची पडताळणी करून मगच कार्यकर्त्याला काम देत. आपण माणसं बिनतोड ओळखतो याचा त्यांना अभिमान होता. दुसऱ्या भेटीतच यांनी महादेव भाईना आपलंसं करून टाकलं. दुसरं म्हणजे गांधीजींच्या पुतण्या मगनलाल गांधी बापूंचा हा पुतण्या अभ्यासात यथातथाच होता. शाळा सुटली की दडत असायचा व्यायामाची अन् मैदानी खेळांची आवड, भरपूर खेळून अन् हुंदडून झालं की रबडी लोकांच्या वस्तीत जाऊन शेरभर निरसं दूध प्यायचं अन्

सत्याग्रहात हारजी बार धरायची आस. रोजच्या शिरस्त्या तसा तो कामचुकार होता. पुढे तो मगनलाल गांधीजींसह आफ्रिकेला गेले. त्यानंतर गांधीजींच्या प्रभावाने त्यांच्यामध्ये एवढा बदल झाला की आफ्रिकेत गांधीजींची सर्व कामे तो करू लागला. तो बापूंचा स्वाभिमानी आणि प्रामाणिक बनला. गांधी आश्रमातील सर्व सगळे मगनलाल करत गेले. असं व्यक्तीमत्व बापूंचं होतं, की एखाद्या दगडाला सुद्धा पाझर फुटेल.

गांधीजी आपल्या कार्यकर्त्यांशी मोठ्या ममतेने वागत असे. महादेवभाईंचा एक किस्सा आहे. लेखक सांगतात ते गांधीजींबरोबर उत्तर भारताच्या दौऱ्यावर होते. रात्रभर जागरण करून महादेवभाईंनी 'यंग इंडिया साठी' मजकूर लिहून काढला असून मग झोपी गेले. अकाली कुठल्याशा स्टेशनला गाडी थांबली आणि तिथल्या गजबजाटाने देसाईंना जाग आली. पाहतात तर काय, समोर एक डब्यामध्ये लोणी टोस्ट आणि गरमागरम चहाची किटली ही सगळी तयारी गांधीजींनी केली होती. महादेवभाई संकोचून गेले त्यांना अधिक ओशाळे वाटू नये म्हणून गांधीजी अगदी वेगळ्याच विषयावर गप्पा सुरू केल्या. आणि त्यांच्या नकळत पुढची न्याहरी कधी झाली ते महादेवभाईंना कळलच नाही. यावरून आपल्याला असे दिसून येते की गांधीजी आपल्या कार्यकर्त्यांची कशी काळजी घेत होते. गांधीजी कोचरब इथे आश्रम टाकला होता आणि निळीच्या सत्याग्रहासाठी चंपारण्यला गेले होते. कोचरबवासीयांना एक दिवशी बापूंचं पत्र आलं. चार ओळींचं पत्र होतं कि पावसाळा सुरू झाला असेल. तेव्हा जपवणूच होईल. वाऱ्याची दिशा फिरली असेल, शेकोटी टाकण्यासाठी जो लाकडाचे खड्डे आहेत ते बुजवून टाकावेत नाहीतर नव खड्डे खणा...

मुले कितीही मोठी असली तरी आई आपल्या मुलांची काळजी घेतच असते. तसेच बापू एखाद्या आईप्रमाणे आपल्या आश्रमातील लोकांची काळजी आपल्या मुलाप्रमाणे घेत.

म्हणजे प्रचारासाठी म्हणून मुख्य गांधी दक्षिणेच्या दौऱ्यावर होते. त्यांना बोळ बरोबर होते. म्हणून दस्तऐवज करत असत. शिष्यांना आले मुक्कामाच्या ठिकाणाहून निघायचं। व्यवस्था वगैरे गेल्यावर तिथं त्यांची सगळी व्यवस्था गांधीजींनी आधीच करून ठेवली होती. काका कालेलकर बापूंना तुम्हीही चला आमच्याबरोबर, असा आग्रह करू लागले. आणि महादेव भाईंना सुद्धा येण्याचा आग्रह करू लागला. परंतु गांधीजींनी साफ नकार दिला.

भाईंना आल्याचं उत्सुकता होती. पण गांधीच्या समोर काम होणाऱ्या चर्चेनंतर जवळजवळ पंधरा वर्षांनी महादेवभाईंना मैसूरला जावं लागलं. गांधीच्या एक तातडीचं पत्र तेथील मैसूरच्या दिवाणांना - सर इस्माईल मिर्झा यांना द्यायचं होतं. गांधी महादेवभाईंना म्हणाले तुम्हाला एक दिवस तिथे थांबणार आहे. तेव्हा गिरसप्पा बघून या. सर इस्माईल मिर्झा यांची सगळी तुमची व्यवस्था करतील. मी तसं लिहिलंय त्यांना... असे, गांधीजी सर्वांचा विचार करत असत. असाच एक प्रसंग लिंबक पाहात सांगतात गांधीजी पुन्हा येरवडा जेलमध्ये होते असताना त्या खेळाने त्यांच्या सेवेसाठी आफ्रिकन माणूस ठेवला. कारण भारतीय माणूस ठेवला असता तर तो गांधीजींचा भक्त बनला असता. म्हणून पहिला आफ्रिकन माणूस बरा पण हा प्रयत्न जेलच्या फोल ठरला कारण आफ्रिकन माणूस सुद्धा थोड्याच दिवसात गांधीजींच्या प्रेमात पडला. यावरून असे दिसून येते कि, गांधीजी कशाप्रकारे लोकसंग्रह करत असे हा त्यांच्या व्यक्तीमत्वाचा गुण दिसून येतो.

साबरमती आश्रमातल्या एका बाईनं हातची नथं जरीच दडवली होती. हे लक्षात आल्यावर गांधीजींनी त्या बाईची खूप समजूत काढली. ती क्षमा मागून न मागल्यासारखं करत होती. उलट उलटी हेत होती. आपलं चुकत नाही हे कळल्यावर गांधीजींना चैन पडेना. ते तिची पुन्हा पुन्हा समजूत काढू लागले अखेरीस त्यांनी आश्रमात उपोषण केलं. बारा तर आसन तिची नथ

म्हणून सेवाग्रामातल्या एका तरुण कार्यकर्त्याला हा प्रकार आवडला नाही त्याने गांधींना सांगितले कि आम्ही गुरुजनांना गुरुस्थानी मानतो त्या नादात बाहेर तुम्ही इतका वेळ खर्च करणे काही मला आवडत नाही या दिवशी - सायंप्रार्थनेच्या वेळी बापूंनी ती सगळी गोष्ट सांगून टाकली आणि शेवटी म्हणाले मी कोणाच्या गुरु नाही कि माझा कोणी शिष्य नाही. माझा एकमेव शिष्य म्हणजे मोहनदास करमचंद गांधी या एकाला शिष्याला वळणावर आणता. आणता मला नाकि नऊ आले आहेत. या सर्व प्रकारावरून आपल्या लक्षात येते कि, गांधीजी कधी कधी आपला राग व्यक्त करत होते. यावरून आपल्याला त्यांच्या थोड्या गंभीर स्वभावाचे दर्शन होते.

गांधीजीचे व्यक्तीमत्व एका आकाशासारखे होते. म्हणून आचार्य विनोबा, काका कालेलकर, महादेवभाई देसाई, मेहेरबाई आनंद, नरहरी पारीख, मगनलाल गांधी, मामा फाळके, खान अब्दुल गफारखान, सानेगुरुजी, रवी शंकर महाराज, दादा धर्माधिकारी ही अनेक परत्वाना आठवतात. कारण या आकाशासमान या व्यक्ती तयार झाल्या आणि गांधी नावाचा गोवर्धन त्यांनी पेलून धरली. यावरून आपल्याला गांधीजीचे किती मोठे व्यक्तीमत्व आहे हे आपल्या लक्षात येते.

VIVEKANAND COLLEGE * KOLHAPUR * ESTD. JUNE 1964

VIVEKANAND COLLGE (AUTONOMOUS) KOLHAPUR.

B.A. II MARATHI 2019-20 पेपर - 3 स्मृतिस्थळ

ROLL NO.	NAME OF THE STUDENT	MOB. NO.	सही स्वाक्षरी	गुण	सही	गुण	एकूण गुण
5002	ABHINANDAN RAJENDRA BADARE	7218407064	A.R.BADARE	05	A.R.BADARE	04	09
5005	RUSHIKESH DILIP BANSODE	9545313547	Rushikesh	05	Rushikesh	04	09
5006	VISHWAJEET MADHUKAR BANSODE	7888181648	V.M.B.	05			
5009	SHIVANAND SURAJ BARWADE	9527725513	Barwade	05			
5013	ANIKET SARJERAO BHOSALE	9503293595		05			
5016	TEJASHRI MAHADEV BHOSALE	7066190021	TMB.	05	04	04	09
5020	PRIYA PANDURANG BURAN	7218221985	Buran	05			
5028	NIKHIL DINESHKUMAR CHOUDHARI	7507102321	[illegible]	05	[illegible]	05	10
5032	YOGITA YUVARAJ CHOUGALE	9975308497	[illegible]	05		05	10
5033	MADHURI MAHAVIR CHOUGULE	9067307453	M.M.Chougule	05	M.M.Chougule	05	10
5037	YOGESH YASHWANT DELEKAR	7378500832	Delekar	05	Delekar	05	10
5038	SAKLEN ZAKIR DESAI	7709861212	[illegible]	05			
5039	SUDHARM SANJAY DESAI	9595240420		05		04	09
5040	KRISHNA CHANDRAKANT DEVKULE	9588600489	Devkule	05			
5041	GANPATI APPASO DHANGAR	8180073837					
5042	RUPESH RAMCHANDRA DHARMOJI	7057370644	RRD	05			
5045	PRANOTI PRAKASH GADKAR	7447257081	[illegible]	05	[illegible]	05	10
5047	DISHA MARUTI GAIKWAD	9763705413	Disha	05		05	10
5048	MAYURI MAHADEV GAIKWAD	8459146257	[illegible]	05		04	09
5056	VISHAL VILAS GAWADE	9158110420					
5058	RUTUJA SITARAM GHANEKAR	9096077082	K.S.Ghanekar	05			
5060	VARUN SANTOSH GHOLAPE	8624933493					
5071	AKASH SANJAY HEGADE	7875947502					
5076	ADARSH NAMDEV JADHAV	9673931184	[illegible]	05			
5081	SHREYAS MANIK JADHAV	8007448002	S.Jadhav	05			
5082	SNEHAL NANDKUMAR JADHAV	8806898985	S.N.Jadhav	05	S.N.Jadhav	04	09
5087	SHAMBHO SHAHAJI KACHARE	7066404628	S.Kachare	05	S.Kachare	04	09
5088	SAKSHI LAXMAN KADAM	7796533859	[illegible]	05		04	09
5109	SANKET SHANTARAM KAMBLE	7755960368	[illegible]	05	[illegible]	05	10
5117	VISHAL VIKAS KAMBLE	9657507218					
5121	REVATI EKNATH KARANDE	9637107404	R.Karande	05			
5125	UTKARSH YASHWANT KESARKAR	8830888070	U.Kesarkar	05	U.Kesarkar	05	10
5128	POOJA BABURAO KHANDEKAR	8087404898	Khandekar	05	Khandekar	05	10
5130	VISHAL GAJANAN KHOPKAR	[illegible]7951827	[illegible]	05	[illegible]	05	10
5136	MOHINI RAMCHANDRA KOLI	8208980026	M.Koli	05			
5141	NEHA SHIVAJI KOUNDADE	98[illegible]696900	[illegible]	05	[illegible]	05	10

VIVEKANAND COLLEGE ESTD. JUNE 1964 KOLHAPUR-416003

5145	ADITYA DIVAKAR LATURAKAR	7770070592	[signature]	05	[signature]	05	10	
5148	SWAPNALI SANJAY MAHADIK	9975131733	[signature]	05	[signature]	04	09	
5149	NEHA SANJAY MAHAPURE	8625961233	[signature]	05	[signature]	05	10	
5161	PRATIK PRAKASH MARLE	7498802631	[signature]	05	[signature]	05	10	
5167	MANASI DILIP MORE	7447322021	[signature]	05	[signature]	05	10	
5173	RIHAN JAHANGIR MULLANI	7755959986						
5189	SAURABH RAJU PARGAVE	9823235379						
5191	ROHIT RAJARAM PARIT	8657935656						
5192	AASHISH BABASO PATIL	7447363539						
5193	ABHISHEK RAMCHANDRA PATIL	9604836271	c	05		05	10	
5196	ANIKET AJIT PATIL	7028298314	[signature]	05				
5205	KUNTI SANATKUMAR PATIL	9766770706	[signature]	05		05	10	
5208	POOJA BABURAO PATIL	8605363857	[signature]	05	[signature]	05	10	
5209	PRANITA PRIYANKA BABAN PATIL	8208651731	[signature]	05	[signature]	05	10	
5212	ROHINI RAMCHANDRA PATIL	7775848432						
5218	SANKET PRAKASH PATIL	9326765668	[signature]	05				
5221	SHIVRATNA SHAHAJI PATIL	9075771800	[signature]	05		04	09	
5222	SNEHA DHANAJI PATIL	8999987489	[signature]	05		05	10	
5235	HARSHAVARDHAN RAJENDRA PAWAR	9511639394		05				
5238	RUSHIKESH ANIL PINGALE	8446952135	[signature]	05	[signature]	05	10	
5242	DIVYA MOHAN POWAR	8805988753	[signature]	05	[signature]	04	09	
5251	SHAMAL SHANKAR RAMSHE	9823923332		05				
5260	SUNIL RAMCHANDRA SALOKHE	9130477619		05				
5263	PRIYANKA BAPU SATHE	9637406074	[signature]	05				
5265	SIDDHANT YASHWANT SATPUTE	7057759298		05				
5276	SONALI TANAJI SHELAR	9921679962						
5282	SHUBHAM RANGARAO SHINDE	7350556830						
5291	PAVANKUMAR RAVASAHEB THAVARE	7559450678	[signature]	05		05	10	
5292	KUMAR GAJANAN TIPUGADE	8007873461						
5294	PRATIDANYA RAJARAM TOMAKE	9552804838	[signature]	05	[signature]	05	10	
5298	VAIBHAV KRISHNAT VARUTE	7057061351	[signature]	05				

VIVEKANAND COLLEGE ESTD. JUNE 1964 KOLHAPUR-416003.

[signature]
मराठी विभाग प्रमुख
विवेकानंद कॉलेज,कोल्हापूर (स्वायत्त)

"ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षण प्रसार" - शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

Signature of Supervisor

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha's
VIVEKANAND COLLEGE (Autonomous), KOLHAPUR

Class ______ Div. BA 2 ______ Roll No. 5032

Suppliment No. 08 ______ Subject मराठी

Test / Tutorial No.
NAME :- केतना सुनिल चंदुळकर मोबा - 9860880132

स्मृतिस्थळ ग्रंथातुन नागदेवाचार्यांचे चरित्र कसे आले आहे?

स्मृतिस्थळ हा नागदेवाचार्यांच्या जीवनावर आधारित चरित्रपर ग्रंथ. श्रीचक्रधरस्वामींचे शिष्य नागदेवाचार्य यांच्या चरित्रपर आठवणी, स्मृती तसेच महानुभाव संप्रदायातील अनेक शिष्यांच्या जीवनातील घटना प्रसंगांचे विवेचन या ग्रंथात आले आहे.

महानुभाव पंथाचे संस्थापक व पहीले आचार्य श्रीचक्रधरस्वामी यांचे कार्यकर्तृत्व सांगणारा ग्रंथ 'लिळाचरित्र' गोविंदप्रभुंचे कार्य सांगणारा 'गोविंदप्रभुचरित्र' तसाच ग्रंथ नागदेवाचार्यांच्या पंथप्रसारक कार्याची माहीती देणार ग्रंथ स्मृतीस्थळ.

स्मृतिस्थळात नागदेवांचे कर्तृत्व दुहेरी स्वरूपाचे होते एका बाजुने पंथप्रसार करणारे नागदेवाचार्य दुसऱ्या बाजुने वाङमयप्रेरक होते. चक्रधरांच्या स्वामीनिष्ठेने ते या पंथात आले अवघ्या तिन चार वर्षांच्या कालवधीत ते बरेचकाही शिकले. चक्रधरांच्या मृत्युनंतर हा सारा शिष्यपरिवार रिधपूरला गोविंदप्रभुंच्या सान्निध्यात आला. महानुभावपंथाची बांधणी - उपासना करीत बरेच काही शिकला गोविंदप्रभूंच्या मृत्युनंतर या पंथाचे आचार्यपद नागदेवाचार्यांकडे आले.

महानुभावपंथात परमेश्वराकडे जाण्यासाठी चार भक्तीमार्ग सांगितले आहेत.

1) श्रुति 2) स्मृति 3) वृद्धाचार 4) मार्गरूढी

- परमेश्वराची सुत्र - वचने म्हणजे श्रुती. श्रीचक्रधरस्वामींनी सांगितलेली सुत्र - वचने नागदेवाचार्यांनी स्मरणापुर्वक इतरांना सांगितली
- नागदेवाचार्यांनी सांगितलेली वचने, पंथाविषयीची तत्वविचारसरणी स्मृति.

VIVEKANAND COLLEGE KOLHAPUR-416003 ESTD. JUNE 1964

- नागदेवाचार्यांकडून इतरांनी या स्मृतिचा बोध घेतला व पंथप्रसाराचे कार्य पुढे सुरू ठेवले तो, वृद्धाचार
- मार्गरूढी या संप्रदायाशी अनेकांनी आपले हितसंबंध कायम ठेवत पंथप्रसाराचे सर्वसमवेत कार्य केले.

अर्वसाचे श्रीमुख ते श्रुति: भटोबासाचे वर्तन ते स्मृति: रामदेवास: परशरामबास: हीराईसे: नागाईसे हा वृद्धाचार: हा रास्याविकर ओंकारबास: गुर्जर शिवबासापर्यंत मार्गरूढी:॥" मार्गरूढी नंतरच्या प्रमाणाला वर्तमान म्हणतात.

महानुभावपंथात श्रीचक्रधरस्वामींना परमेश्वराचा अवतार मानले गेले आहे. जीवाच्या संकटनिवारणा किंवा मोक्षासाठी परमेश्वर अवतार घेतो. श्रीचक्रधरस्वामींनी सांगितलेले अद्वैती तत्त्वज्ञान यावर यापंथाची उभारणी असून जीव, देवता, प्रपंच, परमेश्वर या चार विभागात नवीनाथा सखोल गाभा त्यांनी सांगितला आहे. त्यानुसार महानुभावपंथाच्या विचारसरणीचे सूत्र 'महान अनुभव' यश्च महानुभवा (महानुभाव पंथात भक्तीमार्गातील तत्त्वज्ञान, आचारधर्म व परमार्ग सांगितला आहे.

या पंथात 'श्रुतीच्या स्मृतीला म्हणजे नागदेवाचार्यांच्या वचनाला प्रमाण आहे. नागदेवाचार्य चक्रधरांनी सांगितलेल्या शास्त्रवचनात इतके पारंगत होते की त्यांच्या तोडून आवेचारी काही निघत नसे. 'स्मृती' या शब्दाचा अर्थ आठवणी असा घ्यायचा आहे. नागदेवाच्याने वचने व पंथप्रसाराचे कार्य असा घ्यायचा आहे. नागदेवाच्याने आपल्या आयुष्याच्या अखेरीपर्यंत. या पंथात वैराग्यवादी - विरक्ती - साधकत्व व आचार्यत्व भूमिकेतून काम केले. या पंथप्रसारक कार्यानेच या पंथाला 'भटमार्ग' असेही म्हणतात. नागदेवाना भटोबास असेही म्हटले आहे.

७४

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR पेपर - ४ - [illegible]

BA PART 2 (2019-20)

MARATHI OPT

SR	ROLL NO	STUDENTS NAME	MOBILE NO	Ass.		Oral		एकूण
1	5002	BADARE ABHINANDAN RAJENDRA	7218407064	[illegible]	05	[illegible]	04	09
2	5005	BANSODE RUSHIKESH DILIP *	9545313547	[illegible]	04	[illegible]	04	08
3	5009	BARWADE SHIVANAND SURAJ	9527725913		04		05	09
4	[illegible]	BHOSALE ANIKET SARJERAO	9503293505	[illegible]	04	[illegible]	05	09
5	[illegible]	BHOSALE TEJASHRI MAHADEV	7066190021	[illegible]	04	[illegible]	04	08
6	5021	BURAN PRIYA PANDURANG	7218221983	[illegible]	05	[illegible]	04	09
7	[illegible]	CHAUDHARI NIKHIL DINESHKUMAR	7507102321	[illegible]	05	[illegible]	04	09
8	[illegible]	CHOUGALE YOGITA YUVARAJ	[illegible]	[illegible]	05	[illegible]	04	09
9	[illegible]	CHOUGULE MADHURI MAHAVIR	[illegible]	[illegible]	04	[illegible]	04	09
10	[illegible]	[illegible] YOGESH YASHWANT	[illegible]	[illegible]	05	[illegible]	05	10
11	5035	DESAI SACHIN [illegible]	[illegible]	[illegible]	04	[illegible]	04	08
12	[illegible]	DESAI [illegible] SANJAY	[illegible]					
13	[illegible]	[illegible] SANKET [illegible]	[illegible]	[illegible]	04	[illegible]	04	08
14	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	04	[illegible]	04	09
15	5061	GAIKWAD [illegible] PRAKASH	[illegible]	[illegible]	04	[illegible]	04	08
16	[illegible]	GAIKWAD [illegible]	[illegible]	[illegible]	04	[illegible]	05	09
17	5048	GAIKWAD [illegible]	[illegible]	[illegible]	04	[illegible]	05	09
18	5056	[illegible]	[illegible]		04	[illegible]	04	08
19	5058	[illegible]	[illegible]	[illegible]	04	[illegible]	05	09
20	[illegible]	[illegible]	[illegible]		04		04	08
21	[illegible]	[illegible]	[illegible]		04		04	08
22	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	05	[illegible]	04	09
23	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	04	[illegible]	05	09
24	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	05	[illegible]	04	09
25	5087	[illegible]	[illegible]		04		04	08
26	[illegible]	[illegible]	[illegible]					
27		KAMBLE SANKET SHANTARAM	7755960508	[illegible]	04	[illegible]	04	08
28	[illegible]	KAMBLE VISHAL VIKAS	9657507218		04		04	08
29	5121	KARANDE [illegible] EKNATH	9657102404	[illegible]	05	[illegible]	04	09
30	5125	KESARKAR [illegible] YASHWANT	8850688070	[illegible]	04	[illegible]	05	09
31	5128	KHANDEKAR POOJA BABURAO	8087404656	[illegible]	04	[illegible]	04	08
32	5130	KHOPKAR VISHAL GAJANAN	7517951827		04	[illegible]	04	08
33	5136	KOLI MOHINI RAMCHANDRA	8208980826	[illegible]	05	[illegible]	04	09
34	5141	KOUNDADE NEHA SHIVAJI	9890696900	[illegible]	05	[illegible]	04	09
35	5145	LATURAKAR ADITYA DIVAKAR	7770070592	[illegible]	04	[illegible]	04	08
36	5148	MAHADIK SWAPNALI SANJAY	9975131733	[illegible]	04	[illegible]	04	08
37	5149	MAHAPURE NEHA SANJAY	[illegible]25961233	[illegible]	05	[illegible]	04	[illegible]
38	5161	MARLE PRATIK PRAKASH	[illegible]802631		04		04	08
39	5167	MORE MANASI DILIP	[illegible]322021	[illegible]	05	[illegible]	04	09

VIVEKANAND COLLEGE KOLHAPUR-416003 ESTD. JUNE 1964

	5173	MULLANI RIHAN JAHANGIR	7755959986		04		04	08
	5189	PARGAVE SAURABH RAJU	9823235379	[signature]	5	[signature]	04	09
	5191	PARIT ROHIT RAJARAM	8657935656		04		05	09
43	5192	PATIL AASHISH BABASO	7447363539					
44	5193	PATIL ABHISHEK RAMCHANDRA	9604836271	[signature]	04	[signature]	04	08
45	5196	PATIL ANIKET AJIT	7028298314	[signature]	04	[signature]	05	09
46	5205	PATIL KUNTI SANATKUMAR	9766770706	[signature]	04	[signature]	04	08
47	5208	PATIL POOJA BABURAO	8605363857	[signature]	04	[signature]	04	08
48	5209	PATIL PRANITA PRIYANKA BABAN *	8208651731	[signature]	05	[signature]	04	09
49	5212	PATIL ROHINI RAMCHANDRA	7775848432	[signature]	04	[signature]	04	08
50	5218	PATIL SANKET PRAKASH *	9326765668	[signature]	05	[signature]	05	10
51	5221	PATIL SHIVRATNA SHAHAJI	9075771800	04		[signature]	04	08
52	5222	PATIL SNEHA DHANAJI *	8999987489	[signature]	05	[signature]	04	09
53	5235	PAWAR HARSHAVARDHAN RAJENDRA	9511639394	[signature]	04	[signature]	04	08
54	5238	PINGALE RUSHIKESH ANIL	8446952135	[signature]	04	[signature]	04	08
	5242	POWAR DIVYA MOHAN	8805988753	[signature]	04	[signature]	05	09
56	5251	RAMSHE SHAMAL SHANKAR	9823923332	[signature]	05	[signature]	04	09
57	5260	SALOKHE SUNIL RAMCHANDRA	9130477619		04		04	08
58	5263	SATHE PRIYANKA BAPU	9637406074	[signature]	04	[signature]	04	08
59	5265	SATPUTE SIDDHANT YASHWANT	7057759298					
60	5276	SHELAR SONALI TANAJI	9921679962	[signature]	04	[signature]	04	08
61	5282	SHINDE SHUBHAM RANGARAO	7304105800		05		04	09
62	5291	THAVARE PAVANKUMAR RAVASAHEB	7559450678	[signature]	04	[signature]	04	08
63	5292	TIPUGADE KUMAR GAJANAN	8007873461					
64	5294	TOMAKE PRATIDANYA RAJARAM	9552804838	[signature]	04	[signature]	05	09
65	5298	VARUTE VAIBHAV KRISHNAT	7057061351	[signature]	04	[signature]	04	08

5006 VISHWAJEET. MADHUKAR. Bahsode. 7768017395 04 V.M.B 04 08
V.M.B.

VIVEKANAND COLLEGE KOLHAPUR-416003 ESTD. JUNE 1964

[signature]
मराठी विभाग प्रमुख
विवेकानंद कॉलेज, कोल्हापूर (स्वायत्त)

Total - 33

" ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षण प्रसार "
-शिक्षणमहर्षी प. पू. डॉ. बापूजी साळुंखे

VIVEKANAND COLLEGE KOLHAPUR ESTD. JUNE 1964

Answer Paper | Signature of Supervisor

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha's

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR.

Exam. ______ Roll No. 5282 Class BA - II Div. ______

Subject Marathi Paper ______ Section ______ Date ______

Name- Shubham rangarao Shinde

BEING YOUR ANSWER ON THE PAGE ITSELF WRTE BOTH SIDE OF THE PAPER

Question No.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Total	Out of
Marks Obtained	05											

प्रश्न . वारकरी संप्रदायाचे स्वरूप स्पष्ट करून वारकरी संप्रदायाची वाटचाल सांगा.

प्रस्तावना -:

13 व्या शतकात महाराष्ट्रात महानुभव आणि वारकरी असे दोन संप्रदाय उदयास आले. या काळात महाराष्ट्रात यादवांची वैभवशाली सत्ता प्रस्थापित झाली होती. ही सत्ता एकीकडे वैभवसंपन्न तर दुसरीकडे सनातन धर्माभिमानी असल्यामुळे समाजात व्रतवैकल्य, वर्णभेद यांचे स्तोम माजले होते. बाह्यआचारावर कर्मकांडावर व जातीभेदावर विभागला गेलेला समाज व्रतवैकल्ये, तीर्थयात्रा, नवस, अंधश्रद्धा, दानधर्म यामध्ये प्रामुख्याने गुरफटून गेला होता. निरनिराळे उपासनाग्रंथ, उपास्यदेवता पूजली जात होती. समाजावर मंत्र-तंत्र भूतखेत इ कल्पनांचा पगडा असल्यामुळे सर्वसामान्य माणसांची धार्मिक कुचंबना होत होती. ~~पण या धर्मसभा चर्चा सर्वसामान्य~~ या देशामधून पुरान, कीर्तन प्रवचनाबरोबर विद्वान पंडिताच्या धर्मसभा होत होत्या. शास्त्रार्थाची चर्चा चालत होती. पण या धर्मसभा चर्चा सर्वसामान्यांच्या बाबतीत उदासीन होत्या. खऱ्या धर्माचे स्वरूप ग्रंथात अडकून पडल्याने खऱ्या परमार्थापासून फार मोठा समाज वंचित राहिला होता. अशा समाजाला भक्तीची / वाट दाखविण्यासाठी ज्ञानेश्वरांनी मानवतावाद विचारांनी पेरणी करून वारकरी संप्रदायाची

VIVEKANAND COLLEGE ESTD. JUNE 1964 KOLHAPUR-416003

सुरुवात केली. संस्कृत भाषेत अडकलेल्या धर्माची ओळ बहुजनांच्या भाषेत करून देण्यासाठी 'ज्ञानेश्वरी' सारखा ग्रंथ लिहला. धर्म मूठभरांचा नसतो. तो सर्वांसाठी आहे भक्तीची आणि मुक्तीची वाट कोणीही चालू शकतो. अ सांगत कृष्ण, विठू, विष्णू, हरी आणि शिव यांचे प्रे असलेल्या पंढरीच्या विठ्ठलाला पुढे आणून सर्व धर्मियांना भागवत म्हणजेच वारकरी संप्रदायाच्या पताकाखाली एकत्रित आणले.

या कालखंडात उच्च धर्मियांकडून शुद्रांना अन्यायाची, गुलामगिरीची वागणूक मिळत होती. समाज हलाखीचे जीवन जगत होता. अशा परिस्थितीत समाजाला अंधकारातून, अंधश्रद्धेतून, कर्मकांडातून, जातिधर्मातून बाहे काढण्यासाठी धर्माचे खरे रूप सामान्य जनतेला दाखविण्यासाठी ज्ञानेश्वरांनी वारकरी संप्रदायाचा पाया घातला.

बारकरी संप्रदायाचा काळ :-

वारकरी संप्रदायाची सुरुवात संत ज्ञानेश्वर केली असली तरी वारकरी संप्रदायाचा प्रणेता म्हणून भक्त पुंडलिक यांना ओळखले जाते. पंढरपुरामधील भक्त पुंडलिक यांच्या पितृभक्तीवर संतुष्ट झालेल्या श्रीकृष्णाने पुंडलिकास वर मागण्यास सांगितले. पुंडलिकाने 'येथेचि रहावे' असा वर मागताच परमेश्वर प्रत्यक्ष विटेवर विठ्ठलाच्या सगुणरूपात उभा राहिला. साक्षात देवाच्या वास्तव्याने पुढे पंढरपुरास तीर्थक्षेत्राचा दर्जा प्राप्त झाला. अशी आख्यायिका सांगितले जाते. त्यामुळे वारकरी संप्रदायाची सुरुवात भक्त पुंडलिक यांच्यापासून झाली. असे म्हणता येईल. त्यामुळे वारकरी संप्रदायाचा भक्त पुंडलिकांचा काळ आणि तुकारामानंतर तीनशे

VIVEKANAND COLLEGE ESTD. JUNE 1964 KOLHAPUR-416003.

वर्षांचा काळ असे या संप्रदायाचे पाच कालखंड स्थूलमानाने पडतात.

संप्रदायाचे नाव -:

वारकरी माळकरी आणि भागवत या नावाने हा संप्रदाय ओळखला जातो. वैष्णव या नावाने 'वारकरी संप्रदायाच्या भक्तांना ओळखले जातात. आषाढी - कार्तिकी एकादशीला भागवत धर्माची पताका खांद्यावर घेऊन या विठ्ठलाची नित्यमानाने वारी करणाऱ्याला वारकरी असे संबोधले जाते. त्याचप्रमाणे तुळस भारतीय संस्कृतीत पवित्र समजली जाते. तुळशीचे पवित्र राखून ठेवण्यासाठी तुळशीची माळ गळ्यात घालण्याची पद्धत वारकरी संप्रदायात आढळते. वारकरी संप्रदायाचा प्रमाणभूत ग्रंथ 'ज्ञानेश्वरी' असला तरी हा 'भगवद्गीता' या ग्रंथावर आधारित आहे. यावरून या भागवत संप्रदाला महत्त्वाचे स्थान असून विष्णू हे देवता असे. त्यामुळे या संप्रदायातील भक्तांना वैष्णव या नावाने सुद्धा संबोधले जाते.

वारकरी संप्रदायाची वाटचाल -:

१७ व्या शतकात वारकरी संप्रदाय उदयास आला. याची वाटचाल व इतिहास बहिणाबाई यांना अभंगातून सादर केला.

संतकृपा झाली। इमारत फळा आली।
ज्ञानदेव रचिला पाया। उभारले देवालय।
नामा तयाचा किंकर। तेणे केला विस्तार।
जनार्दनी एकनाथ। खांब दिधला भागवत।
भजन करा सावकाश। तुका झालासे कळस।

VIVEKANAND COLLEGE KOLHAPUR 416003
ESTD. JUNE 1964

संत ज्ञानेश्वर -:

संत ज्ञानेश्वरांनी धर्माचा अर्थ सांगण्यासाठी 'ज्ञानेश्वरी' ग्रंथाची निर्मिती केली. ज्ञानेश्वरांनी 'अमृतानुभ' या ग्रंथातून वारकरी संप्रदायाचे तत्वज्ञान समाजासमोर मांडले. त्यांचा चांगदेव पासष्टी हा ग्रंथ फक्त चांगदेवलाच उपदेश करणार नाही, तर संपूर्ण समाजाला उपदेश करणारा महत्त्वाचा ग्रंथ आहे. ते जगावे कसे, कर्म कोणते करावे व मोक्षप्राप्ती मिळवावी कशी याची अ साधकबाधक चर्चा ज्ञानेश्वरांनी ग्रंथात केली आहे.

संत नामदेव -:

संत बहिणाबाई यांनी म्हटल्याप्रमाणे वार संप्रदायाचा विस्तार होण्याचे काम नामदेवांनी केले. सामाजि पडझडीच्या काळात लोकांना संप्रदायात महत्त्वाची भूमिका बजावतात. नामदेव सुरुवातीच्या काळात अहंकारी होते. त्यातील हा अहंकार ज्ञानेश्वरांनी बहिण मुक्ताबा यांनी गोरोबा कुंभार यांच्या साहाय्याने बाजूला काढला. त्यामुळे नामदेव विठ्ठलभक्तीकडे व लोकांच्या कल्याणाक वळले. हा नामदेवांचा दुसरा जन्म समजला जातो. विसोबा खेचर हे नामदेवाचा गुरु होते. नामदेवांनी 2500 अभंग लिहिले आहेत. या अभंगामध्ये बाळक्रिडा, कृष्णलिला, विठ्ठल आणि पंढरीमहात्म्य ज्ञानेश्वरी भावडांची चरित्रे. नामदेवांचे आत्मचरित्र, पौराणिक, कथान गौळणी घटकांचा समावेश होता.

संत एकनाथ -:

संत बहिणाबाई यांनी सांगितल्याप्रमाणे वारक संप्रदायाचे खांब होण्याचा मान संत एकनाथांना आहे ज्याप्रमाणे इमारत त्याच्या पायाबरोबर खांबावर अवलंबून

" ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षण प्रसार "
–शिक्षणमहर्षी प. पू. डॉ. बापूजी साळुंखे

VIVEKANAND COLLEGE KOLHAPUR-416003 ESTD. JUNE 1964

Answer Paper | Signature of Supervisor

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha's

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR.

Exam. ______ Roll No. 5282 Class BA-II Div. ______

Subject Marathi Paper ______ Section ______ Date ______

BEING YOUR ANSWER ON THE PAGE ITSELF WRTE BOTH SIDE OF THE PAPER

Question No.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Total	Out of
Marks Obtained												

असते. त्याचप्रमाणे वारकरी संप्रदायाला पडझडीच्या काळात आधार देण्याचे वारकरी संप्रदायाचा प्रचार आणि प्रसार करण्याचे कार्य संत एकनाथांनी केले. ज्ञानदेवानंतर मुसलमानांनी आक्रमणामुळे महाराष्ट्राची सांस्कृतिक घडी विसकटून गेली होती. अशा वेळी उच्च धर्मतत्वांना नितीशास्त्राची जोड देणारा आणि आचार दृष्ट्या सुलभ असलेला भक्ती मार्गच समाजाला पुन्हा पूर्व स्थितीवर आणू शकेल, असे संत एकनाथांना वाटले. म्हणून त्यांनी वारकरी संप्रदायाची कास धरून जुन्या भागवत धर्माचे पुनरुज्जीवन करून महाराष्ट्रात जनजागृती निर्माण करण्याचे कार्य हाती घेतले. चतुःश्लोकी भागवत रुक्मिणी स्वयंवर, एकनाथी भागवत, भावार्थ रामायण हे या ग्रंथातून एकनाथ वारकरी संप्रदायाचा प्रसार केला.

संत तुकाराम :-

वारकरी संप्रदायाचा कळस होण्याचे काम संत तुकारामांनी केले आहे. वारकरी संप्रदायात तुकोबांनंतर त्यांच्याइतका पारमार्थिक उंची लाभलेला संतच आला नाही. म्हणून त्यांनी कळसाची उपमा यथार्थतेने लागू पडते. कळसाचे दर्शन घेतल्यानंतर पुण्य

ANAND COLLEGE ESTD. JUNE 1964 KOLHAPUR-416003

पडरी पडते. त्याचप्रमाणे तुकारामांचे अभंग वाचल्याने
धर्माचे रहस्य हाती लागते. तुकारामांच्या अभंगगाथेत
ज्ञानेश्वरी या वारकरी संप्रदायाच्या

संत विठोबा -:

संत विठोबा हे तुकारामांच्या शिष्य होते
विठोबा अभंगाच्या प्रभाव आलेला दिसतो. त्यांना
धर्माचा प्रसार आणि प्रचार करणारे विठोबा यांचे
1300 अभंग प्रसिद्ध आहेत संत विठोबा हे वृध्द
वारकरी संप्रदायातल्या एक होते.

संत बहिणाबाई -:

संत बहिणाबाई या तुकारामांच्या शिष्या
आपल्या पतीसह त्यांनी संत तुकारामांच्या मार्गदर्शना
खाली 'वारकरी संप्रदायात मोलाची भर टाकली.
वारकरी संप्रदाय इतिहास 'सांगणार.'
'संतकृपा झाली इमारत फळा आली" हा
अभंग याच बहिणाबाईनी लिहिला आहे. धर्मव्यवस्थेवर
आणि जातिभेदावर घणाघाती घाव घालण्याचे काम
संत बहिणाबाई यांच्या अभंगांनी केले आहे.

संत मुक्ताबाई -:

मुक्ताबाई संत ज्ञानेश्वरांची धाकटी बहीण
आई-वडिलांच्या निधनानंतर एकाकी जीवन जगणाऱ्या
ज्ञानेश्वरांनी 4 भावंडांपैकी मुक्ताबाई यांचे नातीचे

VIVEKANAND COLLEGE ESTD JUNE 1964 KOLHAPUR 416003

अभंग प्रसिद्ध आहेत. 'समाज कोलहाने अस्वस्थ झालेल्या संत ज्ञानेश्वरांच्या प्रसंग धार्याचा उपदेश करणाऱ्या मुक्ताबाई यांचा

"ताटी उघडा ज्ञानदेवा.

हरहरी सोनार-:

आपल्या व्यवसायात विठ्ठला हरहरी सोनार 'हेही वारकरी संप्रदायाचे महत्त्वाचे संत आहेत. त्यांनी 40 अभंग लिहिले आहे असून

'देवा मी तुझा मी सोनार
तुझ्या नामाचा व्यवहार

हरीहरी सोनार यांनी लिहिलेला हा अभंग प्रसिद्ध आहे.

संत चोखा मेळा-:

वारकरी संप्रदायाची विजयी पताका नेहमी खांद्यावर घेवून महाराष्ट्रभर मिरवणारा संत म्हणून चोखा मेळा यांना ओळखले जाते. समाजात भिकारी जातीहीन कुचंबना आणि विटंबना सहन करून भागवत धर्माचा प्रसार करण्याचे काम संत चोखा मेळा यांनी केले आहे. नामसंकीर्तन करणारे त्याचे 165 अभंग प्रसिद्ध आहेत, त्यापैकी

'ऊस डोंगा परी रस नोहे' हा अभंग महत्त्वाचे आहे.

समारोप-:

अशा प्रकारे वारकरी संप्रदायाचा प्रचार व प्रसार करण्याचे काम वरील संतांनी केलेले आहे. आजही या वारकरी संप्रदायाचे अस्तित्व असलेले दिसते. लाखो मुक्त आषाढी व कार्तिकी एकादशीला पंढरपूर येथे जमा होतात. महाराष्ट्राच्या सांस्कृतिक